

اصول حقوقی حاکم بر اعتبار اسنادی با رویکرد برنامه ششم توسعه در قراردادهای بین‌المللی

فرهاد صولتی فر^۱، ایرج حسینی صدرآبادی^۲

^۱ دانشجوی دکترا دانشگاه آزاد اسلامی واحد میبد

^۲ عضو هیات علمی دانشگاه شهید چمران اهواز

چکیده

بند ۴ تبصره ۴ لایحه پیشنهادی برنامه ششم توسعه بیان می‌دارد که استفاده چهارم و پنجم (با رعایت ضوابط اسلامی از جمله تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام) در طول برنامه ششم نیز به قوت خود باقی است. علاوه بر سهمیه‌های باقیمانده مذکور و استفاده از تسهیلات مالی خارجی تا مبلغ یکصد و پنجاه میلیارد دلار مجاز است. لذا اعتبار اسنادی یکی از مطمئن‌ترین و عمده‌ترین روشهای پرداخت در عرصه تجارت بین‌المللی است و برای بدست آوردن راه‌حلهای آسان و تسهیل در امر مقررات اعتبار اسنادی آشنایی با اصول حقوقی حاکم بر قراردادهای بین‌المللی است. زیرا عدم اطلاعات بر قواعد حقوقی و عدم آگاهی از ویژگیهای اعتبار اسنادی موجبات دشواریها و مشکلاتی که بعضا در محاکم قضایی بین‌المللی و اقتصادی مطرح و پیگیری می‌گردد. بنابراین در این مقاله بیشتر سعی شده است راهبردها و اصول حقوقی حاکم بر اعتبار اسنادی و مشکلات ناشی از آن در لایحه پیشنهادی دولت در برنامه ششم توسعه مورد بحث و چالش قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: اعتبارات اسنادی، اصل استقلال، اصل انطباق، خصیصه اسنادی و ضمانتی.

۱- مقدمه

اعتباراسنادی مثل اسناد تجاری به معنی خاص، اسناد قابل معامله و متضمن در حقوق و تعهدات براتی می باشد و صدور اینگونه اسناد حکایت از قصد نتیجه به منظور پرداخت دارد به عبارت دیگر اعتبار اسنادی، خود یک هدف است نه وسیله و جنبه موضوعیت دارد نه طریقت.

در قلمرو حقوق تجارت وضع در مورد اسناد تجاری و از جمله اعتبار اسنادی به گونه ایی است که تعهد پرداخت ناشی از سند اعتباری، مستقل از وجود و ارزش و اعتبار امر یا رابطه حقوقی است که معمولاً علت و سبب وقوع آن را تشکیل می دهد. اما در اسناد مدنی، چون دلیل اثباتند و حکایت از یک امر و رابطه حقوقی یا انتقال طلب می کنند، طلبکار به استناد آن امر یا رابطه حقوقی به بدهکار مراجعه می نماید. پس بدهکار حق دارد علیه دارنده سند، ایراد و اعتراض کند که علت و سبب پیدایش دین باطل بوده یا سند فسخ شده یا اعتبار آن به جهتی از جهات قانونی سلب گردیده است در نتیجه این فعل و انفعالات حقوقی، سند خالی از وجه خواهد شد. لذا مولفین حقوق تجارت و حقوق تجارت بین الملل جملگی برای اعتبار اسنادی معتقد به یک سری اصول حقوقی هستند که با شناخت آن اصول و درک صحیح و درست از آنها ماهیت حقوقی اعتبار اسنادی و مکانیسم حاکم بر آنها میتوان مانع از ارجاع پرونده های مختلف به محام داوری بین المللی و همچنین زمینه ساز اعتماد سازی میان تجار ایرانی در دوران رفع تحریمها و پسا برجام و رشد و توسعه ی بانکها و چرخه ی اقتصاد بین المللی در برنامه ی توسعه ی ششم دولت شد.

دیدگاه تاریخی اعتبار اسنادی

نوعی از اعتبار نامه های DOCUMENTARY CREDIT اعتبار اسنادی یا

تجاری است که به عنوان مهمترین ابزار تجارت بین المللی بشمار می رود.

نخستین بار اتاق بازرگانی بین المللی در سال ۱۹۳۳ در وین مقررات متحد الشکل را تهیه و تدوین نمود.

در طول آن زمان تاکنون تجار و بازرگانان بین المللی در عرصه مبادلات تجاری تحولات چشمگیری داشتند که مقررات متحد الشکل اعتبار اسنادی به عنوان یک جزمهم از تجارت بین المللی همچنان استوار باقی مانده است و روزانه هزاران اعتبار اسنادی از طریق بانکها در سراسر دنیا گشایش یافته و خیل عظیمی از مدیران بانکها و شرکتهای تجاری و مشاورین حقوقی و دادگاهها نیازمند آگاهی کامل از اصول و مقررات حاکم بر این قراردادها هستند.

رییس کمیسیون فنون و روشهای بانکی اتاق بازرگانی بین المللی تداوم اعتبار اسنادی را بر دو علت می داند:

۱. اینکه واقعیتهای تجارت بین المللی، تداوم نیاز به اعتبار اسنادی و نیاز به مجموعه ایی از ضوابط حاکم بر اعتبارات را که مقبولیت بین المللی داشته باشد ایجاب می کند.

۲. اینکه "مقررات متح الشکل اعتبار اسنادی" خوشوقتانه یک متن زنده بوده که به طور منظم در کمیسیون بانکی اتاق بازرگانی بین المللی مورد تجدید نظر قرار گرفته و به هنگام شده است.

آخرین تجدید نظر در مقررات اعتبار اسنادی در سال ۱۹۸۳ انجام گرفت و از اکتبر ۱۹۸۴ لازم الاجرا گردید. که این تجدید نظر با همکاری کمیسیون حقوق تجارت بین الملل سازمان ملل متحد و نمایندگان از محافل تجارت و صنعت و بیمه و حما و نقل و

بانکداری به عمل آمد. مقررات این کمیسیون در سطح جهانی در نشریه های اتاق بازرگانی بین المللی منتشر می گردد و معروف به "یو سی پی" است که متن فارسی ندارد و متن انگلیسی آن ملاک عمل تمام نویسندگان قرار گرفته است.

ایران نیز تا سال ۱۳۵۵ بعضی از بانکهای کشور به صورت انفرادی به مقررات مذکور پیوسته بودند ولی در این سالها شورای عالی بانکها مقررات زیادی را تصویب و الحاق دسته جمعی کلیه بانکهای ایرانی را به آن رسماً به اتاق بازرگانی اعلام داشت. در مورد مقررات فعلی شورای عالی بانکها در تاریخ مهر ۱۳۶۳ مصادف با اول اکتبر ۱۹۸۴ مورد تایید قرار داد و به کلیه ی بانکهای کشور ابلاغ نمود که رعایت و اجرای آن مقررات از همان تاریخ الزامی گردید.

مرحله مقدماتی گشایش اعتبار اسنادی

در مرحله اول پس از مکاتبات و مذاکرات بین خریدار و فروشنده که منجر به توافق طرفین برای قرارداد تجاری می شود نتیجه ی آن ارسال پرفورما اینوس از طرف فروشنده برای خریدار می باشد و مرحله مقدماتی ورود خریدار به سیستم بانکی آغاز می شود که خریدار چه شخصیت حقوقی یا حقیقی باشد می بایست با یکسری قوانین و مقررات در تجارت بین الملل آشنا بوده تا بتواند در مسیر بازرگانی خارجی به موفقیت مالی دست یابد، لذا آشنایی با مفاهیم و واژه های به کار رفته در اعتبار اسنادی برای طرفین از ضروریات می باشد.

۱. پس از اخذ پرفورما اینوس از سوی فروشنده به خریدار به منظور ثبت سفارش از طریق ثبت تاجر ایرانی باید در سایت وزارت بازرگانی جمهوری اسلامی ایران اقدام نماید و کلیه مراحل ثبت سفارش خود را از طریق سایت تکمیل و ارسال نماید. در مرحله بعد خریدار پس از تکمیل مراحل ثبت سفارش و پرفورم اولیه به شعبه بانک خود مراجعه و نسبت به اخذ مصوبه جهت معرفی به واحد ارزی اقدام می نماید.

۲. مصوبه: به معنی موافقت واحدهای بانک و اخذ تامین مناسب از مشتری جهت گشایش اعتبار اسنادی که با توجه به شناختی که بانک از مشتری خود دارد می تواند نسبت به اخذ پیش دریافت اولیه موافقت نماید. چنانچه مشتری دارای وثایق محکم باشد و از اهلیت خوبی برخوردار باشد بانک می تواند با ۱۰ درصد در هنگام گشایش موافقت نماید ولی چنانچه مشتری برای اولین بار اقدام به افتتاح حساب می نماید یا حساب وی در آن بانک دارای کارکرد بالایی نباشد بانک این حق را دارد که میزان پیش دریافت اولیه را با توجه به وضعیت مشتری افزایش دهد.

۳. اینکوترمز (اصطلاحات تجاری بین المللی) در یک معامله تجاری بین المللی که فروشنده و خریدار از دو کشور متفاوت با شرایط فرهنگی و سیاسی و اقتصادی و قوانین متفاوت اقدام به معامله می نمایند لازم و ضروری است قوانین خاصی که دارای زبان مشترک باشد خلق شود تا ریسک یک معامله تجاری پیچیده و خطر آفرین به حداقل برسد و اختلافات و مشکلات حقوقی بین آنها بروز نکند. لذا طرفین اعتبار اسنادی می بایست قبل از هر اقدامی با این قوانین آشنا بوده و درک دقیق اصطلاحات رایج را کسب نمایند در غیر اینصورت نمی توانند در مسیر تجارت بین المللی موفق عمل نمایند و باید دقت کنند که در متن قراردادها به نکات مهم قبل از عقد قراردادها توجه نمایند و قوانین اینکوترمز را که اولاً اصطلاحات تجاری بین المللی بوده و ثانیاً ضوابط معاملات بین المللی را تعیین می کنند مورد بررسی دقیق قرار دهند.

در اعتبار اسنادی به اینصورت عمل می شود که طرفین معامله به پرداخت مابه ازاء قرارداد خود از اعتبار اسنادی توافق می نمایند و خریدار از بانک کشور محل اقامت خود یعنی بانک گشاینده تقاضای گشایش اعتبار اسنادی به نفع فروشنده می نماید. بانک مذکور در صورت توافق نسبت به گشایش اعتبار متعهد است اسنادی را منطبق با دستورات متقاضی صادر نماید و آن را راساً توسط نماینده خود به فروشنده (ذینفع) ابلاغ نماید، چنانچه ذینفع در مهلت قرارداد به بانک گشاینده اعتبار یا هر بانکی

که طرف مقابل تعیین نماید اسناد مندرج در اعتبار اسنادی را ارایه نماید، بانک موظف است اسناد را بررسی و در صورت مطابقت اسناد با شروط مندرج در اعتبار اسنادی وجه اعتبار را به ذینفع پرداخت نموده و تعهد پرداخت مدت دار را قبول خواهد کرد. به همین سبب گفته می شود که موضوع اعتبار اسنادی "معامله ی اسناد" است و قرارداد اصلی به بانک ارتباط ندارد و بانک به عنوان متعهد اصلی باید در اجرای تعهدات وجه اعتبار صرفا در مقابل اسناد منطبق با شروط اعتبار نظارت دقیق داشته باشد و وجه را منطبق با شروط اعتبار پرداخت نماید .

اعتبار اسنادی از دیدگاه حقوقی و رویه های بین المللی

مبحث اعتبارات اسنادی بحثی بسیار گسترده به اندازه ی تمام تاریخ تجارت بین الملل دارد و این زمینه ی کاری یعنی شناخت اصول حاکم بر معاملات بین المللی و اعتبار اسنادی یکی از مواردی است که بسیار چالش برانگیز در دیدگاههای متفاوت حقوقی و رویه های بین المللی است. زیرا تجار همیشه در انتخاب روشهای تجارتی بین المللی سعی در استفاده از روشی می کنند که دوام و ثبات بیشتری داشته باشد که در این بین اعتبار اسنادی مطمئن ترین راه می باشد.

اعتبار اسنادی که از طریق اتاق بازرگانی بین المللی در سطح جهان رواج یافته یک نهاد حقوقی تجارت غربی است و امروزه مولفین حقوق تجارت بین الملل هم در کشورهای کامن لو و هم در کشورهای حقوق مدون به اتفاق آرا بر این باورند که اعتبار اسنادی شبیه برات و کاملا همچون اسناد تجاری در مفهوم خاص است و همان اوصاف و ویژگیهای برات را بخود گرفته است .

در حقوق انگلستان (کامن لو) برای اعتبار اسنادی قایل به ماهیت خودبه خود تصفیه شونده ایی شده اند. ماهیت خود به خود تصفیه شونده اینگونه اسناد ناشی از وثیقه بودن اسناد حمل است. به این معنی که بانک با برخورداری از حق وثیقه و فروش کالا طلب خود را تصفیه کند. در واقع در حقوق انگلستان "مقررات متحدالشکل" اعتبار اسنادی از قدرت قانونی یا اعتبار یک عرف تجاری برخوردار نیست ولی طرفین مطابق ماده یک یوسویی آن را قرارداد منعقد پذیرا شده باشند. در ارتباط با معاملات اتباع انگلیسی با اتباع خارجی بانکهای انگلیسی معمولا این مقررات را رعایت می کنند. در نتیجه محاکم انگلیسی با مقررات متحد الشکل آشنایی کامل دارند و به کرات آن را مورد تفسی قرار داده اند.

در حقوق فرانسه، قرارداد مقدماتی گشایش اعتبار از جمله عقود بی نام به حساب آمده و اعتبار اسنادی مثل مطلق اعتبارنامه ها از اسناد تجاری به معنی خاص محسوب نمی شوند و تعهدات ناشی از آن به ویژه در نوع اعتبار اسنادی غیر قابل برگشت از مصادیق یک عقد لازم با قرارداد الزام آور برخوردار است و از مصادیق اسناد تعهد آور بانکی محسوب می شود. این بدان معنی است که بانکی که چنین تعهداتی را بپذیرد از پذیرش دستورات خریدار مبنی بر عدم پرداخت ثمن معامله یا مبلغ اعتبار به فروشنده با احراز رعایت شرایط مقرر در اعتبار امتناع خواهد کرد و فسخ و ابطال اعتبار را نخواهد پذیرفت از همین رو در قلمرو حقوق بانکی از اعتبار اسنادی در نوع غیر قابل برگشت به عنوان "تعهد الزام آور" یاد می کنند .

در ایران تا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و دگرگونی پاره ایی از نهادهای حقوقی اعتبار اسنادی را غالبا از مصادیق قراردادهای خصوصی موضوع ماده ۱۰ قانون مدنی به شمار می آوردند، پس از پیروزی انقلاب اسلامی با زیر سوال رفتن ماده ۱۰ قانون مدنی از یک سو و تصویب قانون عملیات بانکی بدون ربا اجازه انجام عملیات اعتبار اسنادی فقط در قالب عقود معین به ویژه اجاره به شرط تملیک، معاملات اقساطی و مزارعه و مساقات و سرمایه گذاری مستقیم و معاملات سلف و جعاله داده است. براین اساس تلاشهای ارزنده و قابل تقدیری در تحلیل و ماهیت اینگونه اسناد و قراردادها در قالب عقد معین مذکور به عمل آمد و از میان این عقود، قالب عقد جعاله و مضاربه را بیشتر برانزده اعتبار اسنادی یافتند و بر این عقیده شدند که از نظر عقود اسلامی اعتبار اسنادی هم به عنوان جعاله هم به صورت مضاربه عملی است .

الف - اصل استقلال یا وصف تجریدی اعتبار اسنادی

یکی از دلایل موفقیت اعتبار اسنادی در میان سایر روشهای پرداخت "اصل استقلال" است. مطابق این اصل اعتبار اسنادی از قرارداد پایه ی منعقد شده میان متقاضی و ذینفع اعتبار مستقل و متمایز می باشد و بانک گشاینده ی اعتبار یا هر بانک دیگری که بر مبنای قرارداد اعتبار اسنادی متعهد به پرداخت وجه اعتبار است باید بدون در نظر گرفتن مسایل و مشکلات ناشی از روابط قراردادی مبنای اعتبار اسنادی وجه اعتبار را به ذینفع پرداخت نماید مگر اینکه تقلب اثبات شود.

این اصل زیربنای حقوق اعتبار اسنادی می باشد. چون مطابق این اصل نعهد گشاینده اعتبار مبتنی بر پرداخت وجه برات صادره از سوی ذینفع صورت می گیرد کاملاً جدا و متمایز از سایر معاملات مرتبط با معاملات پایه بین متقاضی اعتبار و ذینفع قرارداد تقاضای اعتبار فی مابین متقاضی اعتبار و گشاینده اعتبار است.

به عنوان مثال: اولاً: مشتری نمی تواند اگر طلبی از جهت دیگر از ذینفع دارد یا پیدا کند به تهاتر متوسل شود و از این زاویه به بانک دستور به عدم پرداخت و یا عدم انتقال اعتبار اسنادی دهد.

۲. مشتری نمی تواند حتی اگر طلبی از زاویه همان قرارداد موجود و بنیادی پیدا کند و مثلاً تعدیلی در آن بوجود آید که باز پرداخت مابه ازای آن از فروشنده به خریدار یا کاهش بها را ایجاب نماید متوسل شود و بخواهد که تهاتر صورت گیرد.

دوماً: وقتی اعتبار نامه صادر و ابلاغ می گردد موضوع آن متعلق به حق ذینفع است و نه شخص دیگر. در واقع ذینفع یعنی فروشنده کالا از آن لحظه به بعد طلبکار بانک گشایش کننده اعتبار و صادر کننده ی اعتبار اسنادی می شود.

در همین روند استدلالی بالا بانکهای ذیمدخل نیز نمی توانند به روابط مذکور استناد کنند.

از جهت دیگر این ویژگی مربوط به اسناد، اعمال و امضاها می باشد که مانند سایر اسناد تجاری، در اعتبار اسنادی اصل بر عدم وابستگی موارد فوق الذکر می گردد. به نحوی که مثلاً هر امضایی به خودی خود ارزیابی می شود و متاثر از امضاهای دیگر و عیوب دیگر نمی گردد.

به عبارت دیگر اسناد تجاری چون برات و بارنامه و یا ضمانت نامه های بانکی و بیمه نامه ها همگی مستقل، قایم به خود و مصون از تعرض ایراد و استثناء هستند.

در مقررات منحل الشکل اعتبارات اسنادی (یو سی پی ۶۰۰) در ماده ۴ به صراحت اصل استقلال یا وصف تجریدی اعتبار اسنادی بیان گردیده.

ماده ۴: "اعتبار بنا بر ماهیت خود معامله ایی است جدا از قرارداد فروش یا سایر قراردادهایی که مبنای گشایش اعتبار قرار می گیرند. قراردادهای مبنای اعتبار به هیچ وجه ارتباطی به بانک ندارد و تعهدی برای آنها ایجاد نمی کند حتی اگر در اعتبار هرگونه اشاره ایی به اینگونه قراردادها شده باشد."

موضوع استقلال در این ماده در دو مفهوم عام و خاص قابل تبیین می باشد

۱. مفهوم عام

در این مورد مقرر شده است که قرار داد اعتبار اسنادی به عنوان یک قرارداد مستقل و منفک از سایر قراردادهای دیگر نظیر قرارداد فروش، بیمه، حمل و نقل، بازرسی و نظایر آن می باشد. به عبارت دیگر به منظور سرعت بخشیدن به عملیات و شفاف نمودن حقوق و تعهدات طرفین در اعتبار اسنادی لازم است که مسایل حقوقی مربوطه به این رویه نوین بانکی منفک از سایر

روابط قراردادی دیگر فیمابین خریدار و فروشنده با سایر افراد گردد تا در صورت بروز هرگونه اختلافی امکان بررسی و اظهار نظر سریع از سوی دادگاه ها فراهم باشد.

۲. مفهوم خاص

برای شفاف نمودن هرچه بیشتر روابط قراردادی طرفین و تسریع در عملیات اعتبار اسنادی همچنین این مورد حمایت قرار گرفته است که سه رابطه حقوقی ایجاد شده بین طرفین موجود در قرارداد اعتبار اسنادی (۱). قرارداد متقاضی با بانک گشایش کننده اعتبار اسنادی (۲). قرارداد فی مابین بانک گشایش کننده اعتبار اسنادی با بانک یا بانکهای واسطه و (۳). قراردادی مابین بانک یا بانکهای واسطه با ذینفع اعتبار اسنادی (نیز از یکدیگر مستقل بوده و نایستی مسایل مربوط به هر یک از آن قراردادها را به دیگری تسری داد.

اصل استقلال یا تجریدی اعتبار اسنادی از قراردادهای اصلی و پایه حکایت از وحدت احکام و اشتراک مقررات این سند بانکی با برات است و آراء بسیاری در حقوق انگلستان موید این معنی است و در حقوق فرانسه نیز وضع بر همین منوال است و تشابه چشمگیری در وجوه اشتراک به چشم می خورد.

ب - اصل انطباق دقیق اسناد در حقوق اعتبار اسنادی .

این اصل نیز یکی از اصول بنیادین حاکم بر حقوق اعتبار اسنادی است . برابر این اصل ، تکلیف بانک به عنوان متعهد اصلی این روش پرداخت وجه اعتبار وجه در مقابل اسناد منطبق با شروط اعتبار اسنادی می باشد. این اصل بانک در امتناع از پرداخت وجه اعتبار نسبت به اسناد مغایر با شروط اعتبار اسنادی مجاز می کند، مطابق این اصل ، حتی اگر بانک با وجود احراز اجرای تعهدات ناشی از قرارداد مبنای از سوی ذینفع بر اساس اسناد غیر منطبق وجه اعتبار را پرداخت نماید باید ریسک نجاری معامله را متحمل شود ، زیرا ممکن است متقاضی اعتبار ، اسناد غیر منطبق را نپذیرد و از بازپرداخت وجه اعتبار به بانک امتناع ورزد .

در روابط ناشی از اعتبار اسنادی بانک پرداخت کننده وجه اعتبار ، نماینده ویژه بانک گشاینده و بانک گشاینده نماینده ویژه متقاضی اعتبار بوده و مسؤولیت نهایی

پرداخت وجه اعتبار برعهده متقاضی است .

بانک پرداخت کننده برای دریافت وجوه پرداختی به شخصی که از او نمایندگی دارد مراجعه می کند، چنانچه هر یک از این نمایندگان از حدود اختیارات خود تجاوز کنند، اصیل می تواند اقدامات آنها را رد نماید، در این فرض نماینده باید ریسک تجارتي معامله را بپذیرد و حق رجوع به اصیل را از دست می دهد.

بدین ترتیب بانک در بررسی اسناد ارایه شده باید نهایت دقت را داشته باشد چنانچه اسناد ارایه شده از سوی ذینفع برحسب ظاهر مطابق با شروط اعتبار باشد بانک نمی تواند از پذیرش آن خودداری کرده و برای ایفای تعهد خود شرطی گذارد و یا فراتر از ظاهر اسناد ادعایی مطرح کرده و تفسیر خود را جایگزین شرایط اعتبار نماید. همچنین اگر اسناد ارایه شده از سوی ذینفع بر حسب ظاهر مطابق با شروط اعتبار نباشد حتی اگر بانک نسبت به انجام تعهدات ناشی از قرارداد پایه از سوی ذینفع علم و آگاهی داشته باشد و یا آن که اسناد ارایه شده از سوی ذینفع به رغم عدم انطباق با شروط اعتبار از حیث ارزش برابر و یا بالاتر از اسناد مقرر در اعتبارنامه باشد بازهم باید از پذیرش اسناد خودداری کند.

ماده ۱۴ مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی (یو سی پی):

"در اسنادی به جز سیاهه بازرگانی شرح کالا، خدمات یا عملکرد ، در صورت درج می تواند به صورت کلی بیان شود به نحوی که تناقضی با شرح آنها در اعتبار نداشته باشد"

لذا چنانچه بانک، بر اساس صورت (ظاهر اسناد) در خصوص مطابقت یا عدم مطابقت اسناد با شروط و تعلیقات اعتباری اسناد اتخاذ تصمیم کند. به تکلیف خود عمل کرده است با توجه به ماهیت قرارداد اعتبار اسنادی که سند محور است. واژه ی (صورت ظاهر) صرفاً به روی سند اشاره نداشته و عبارتی که به طور معمول در ثبت اسناد درج می شود را نیز در برمی گیرد.

هرچند قایل شدن به این تفسیر که مقصود از مطابقت توصیف کالا در سیاهه تجاری با آنچه در شرایط اعتبار مقرر شده، انطباق در شرایط اساسی است، نرخ مطابقت اسناد ارایه شده را افزایش می دهد و بسیاری از مشکلات ناشی از رد اسناد مغایر را از بین می برد، اما پذیرش این تفسیر با مشکل نحوه تشخیص اساسی و مهم بودن شرط توصیف کالا مواجه است.

تشخیص اساسی و مهم بودن یا نبودن یک شرط از توصیف کالا امری تخصصی بوده و نیازمند بررسی از تفسیر موضوعی در هر پرداخت است. زیرا فقدان یک شرط از توصیف کالا در سیاهه تجاری که از نظر بانک شرط اسای تلقی نمی شود. ممکن است در روابط تجاری طرفین از اهمیت اساسی و مهمی برخوردار بوده و پرداخت کننده در مقابل متقاضی و یا بانک گشاینده ی اعتبار را فراهم آورد.

در واقع قضاوت در خصوص اساسی بودن یا نبودن یک شرط از توصیف کالا، امری تخصصی است و نمی توان از بانک انتظار داشت تشخیص دهد آیا مغایرت های کوچک می تواند به خسارت بزرگ منجر شود یا خیر.

ج - خصوصیات اسنادی در اعتبار اسنادی

در موارد گوناگون در یو سی پی ۵۰۰ و ۶۰۰ اشارات فراوانی شده است که "بانکها با اسناد معامله می کنند نه با کالاها، خدمات یا اجرای تعهدی که اسناد، مرتبط به آنهاست" که در واقع ارایه اصل استقلال اعتبارات اسنادی است.

رویه های بین المللی اعتبار اسنادی تضمینی (آی. اس. پی. ۹۸) نیز در قاعده ۱۰.۰۶ به اعتبار اسنادی تضمینی را دارای خصوصیت اسنادی شناخته است. قاعده ی مذکور در بند الف مقرر می کند که: اعتبار اسنادی یک تعهد غیر قابل برگشت مستقل اسنادی است. بدون اینکه در اعتبارنامه به آن تصریح گردد علاوه بر این در بند "د" قاعده ی مذکور بیان شده است: "به دلیل خصیصه اسنادی اعتبار اسنادی، تعهد صادر کننده به پرداخت، تنها منوط به ارایه اسناد مقرر و بررسی ظاهری این اسناد است." ای. اس. پی. ۹۸ در رابطه با خصیصه اسنادی اعتبار اسنادی تا جایی پیش رفته است که در قاعده ۴۰.۰۸ خود مقرر می دارد: "حتی اگر در اعتبار اسنادی هیچگونه سندی جهت ارایه تعیین نشده باشد، فرض بر این است که پرداخت مبلغ اعتبار منوط به ارایه تقاضای کتبی یا مطالبه اسنادی است." علاوه بر این، پرداخت در برابر ارایه صرف اسناد، به صراحت در ماده ۵ کد متحد الشکل تجاری آمریکا (یو. سی. سی) پیش بینی شده است. ماده ۵-۱۰۸ "الف" بیان می کند: گشاینده در مقابل اسنادی مبلغ اعتبار را خواهد پرداخت که ... بر حسب ظاهر دقیقاً منطبق بر شروط و مقتضیات اعتبار نامه باشند... گشاینده، مبلغ اعتبار را در مقابل اسنادی که چنین به نظر نرسند، نخواهد پرداخت."

بنابراین بانکها یا موسسات مالی متعهد، تنها با این مساله روبرو هستند که آیا اسناد ارایه شده از سوی ذینفع بر حسب صورت ظاهرشان با شروط و مقتضیات اعتبارنامه مطابقت دارد یا خیر؟ در حقوق اعتبار اسنادی تحت عنوان "اصل انطباق دقیق اسناد" یا "دکترین مطابقت دقیق" شناخته می شود.

اعتبار اسنادی و قراردادهای بین المللی در برنامه ششم توسعه

تا پیش از اعمال تحریمهای ظالمانه از سوی غرب، واردات کالا عمدتاً از طریق گشایش اعتبارات اسنادی صورت می گرفت که هزینه و ریسک کمتری داشت، اما با اعمال تحریمها گشایش اعتبار اسنادی به کلی منتفی شد و واردات کالاها از طریق قاچاق یا حواله انجام می گرفت که هزینه و ریسک بالایی به همراه داشت. پس از اجرایی شدن برجام یکشنبه ۲۵ بهمن

۱۳۹۴ نخستین پیام از اداره کل عملیات بانک مرکزی به یکی از بانکهای اتریش مخابره شد. وسایر بانکهای کشورهای مختلف از جمله بانک ای.ای.اچ در هامبورگ در زمان اجرایی شدن

برجام اعلام کرد حاضر است به میزان ۱۰۰ میلیون یورو برای ایران ال سی گشایش کند و بانک مسقط عمان نیز اعلام کرد که حتی پیش از واریز وجوه حاضر است تسهیلاتی را در بخش گشایش اعتبار اسنادی تقبل نماید.

لایحه پیشنهادی دولت در برنامه ششم توسعه در بند ۴ تبصره ۴: "استفاده دستگاههای اجرایی از اعتبار اسنادی تسهیلات مالی خارجی را مجاز دانسته و باقیمانده برنامه های سوم و چهارم و پنجم توسعه با رعایت ضوابط اسلامی از جمله تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام را به قوت خود باقی می داند.

که با در نظر گرفتن اصول حقوقی حاکم بر اعتبار اسنادی میتوان گامهای بسیار مهمی در روابط تجارت بین المللی با هزینه کمتر و اطمینان بیشتر برداشت.

نتیجه گیری

با عنایت به اصول حقوقی حاکم بر اعتبارات اسنادی و رفع تحریمهای دولت باید در برنامه ششم توسعه در میان عموم مردم اعتمادسازی و اعتبارسازی نمود تا وضعیت تجارت بین المللی و سرمایه گذاریهای خارجی به قبل از تحریمها بازگشته و مردم با اطمینان خاطر از اصول استقلال و انطباق دقیق اسناد در معاملات و مبادلات تجاری از طریق بانکهای داخلی اقدام به گشایش اعتبار نموده و با هزینه ی کمتر بدون دغدغه خاطری در خصوص متفرعات و مشکلات سیاسی نسبت به قراردادبین المللی خود اقدام نمایند.

در برنامه ششم توسعه باید دقت به وضعیت نرخ ارز در بودجه نمود و راهکارهای اصولی در نظر گرفته شود، چرا که جهت گیری دولت در لایحه بودجه ۱۳۹۵ در مسیر استراتژی توسعه صادرات است که از برنامه های سوم توسعه مورد تاکید قرار گرفته بود لیکن دولت می بایست از مشوقهایی به عنوان ابزاری برای یکسان سازی نرخ ارز به اجرا گذاشته و مشخص نماید که نرخ ارز در آینده در گشایشهای اعتبار اسنادی در کدام نقطه خواهد ایستاد زیرا بدون در نظر گرفتن این نکته کلیدی صادرات و گشایش هرگونه ال.سی و اعتبار اسنادی در اصول حقوقی از جمله اصل استقلال دچار مشکل خواهد شد. مشکلات ناشی از مسایل سیاسی و اقتصادی نباید خللی در روابط تجاری و اعتبار اسنادی ایجاد نماید و بانک گشاینده و سایر بانکهای دخیل به محض رویت اسناد باید مرادوات تجاری خود را انجام دهند، لذا عدم یکسان سازی نرخ ارز موجب بروز مشکلات داخلی برای روابط بین المللی می نماید. در نتیجه تاجرین ایرانی از بازپرداخت تسهیلات خود به بانکها ممانعت کرده و موجبات شروع اقدامات اجرایی بانکها جهت وصول مطالبات خود فراهم می نماید. در نتیجه دولت باید در برنامه ششم توسعه موارد مذکور را مد نظر قرار داده تا در جهت پیشبرد اهداف متعالی خود گامهای بلندی بردارد.

منابع

۱. ابافت، رسول، ((اعتبار اسنادی و ماهیت حقوقی آن در حقوق تجارت بین الملل)) پیک نور، شماره ۲۴ زمستان ۱۳۸۶
۲. اسکینی، ربیعا و علیرضا جعفریان ((بررسی تبدیل تعهد به اعتبار تبدیل داین و مقایسه آن با انتقال طلب)) پژوهشنامه حقوق اسلامی، شماره ۲۹ سال ۱۳۹۲

۳. اسکینی، ربیع‌اوسید محمد رضا حسینی ((بررسی ماهیت حقوقی انتقال اعتبار در مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی اتاق بازرگانی بین‌المللی)) پژوهش‌های حقوق تطبیقی، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۳
۴. الحاقیه مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی برای آرایه الکترونیکی اسناد، ترجمه پرویز عباسیان، کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی، چاپ اول، ۱۳۸۲
۵. حمل و نقل و بانکداری بین‌المللی، انتشارات کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی، چاپ دوم، ۱۳۷۹
۶. خادمان، محمود ((مقررات جدید اعتبارات اسنادی)) دیدگاه‌های حقوق قضایی، شماره ۴۸، زمستان ۱۳۸۸
۷. شهبازی نیا، مرتضی، الهلوی زارع، فاطمه ((مفهوم انطباق دقیق اسناد در اعتبار اسنادی با تاکید بر سند سیاهه ی تجاری، حقوقی دادگستری، شماره ۷۳، بهار ۹۰
۸. کریمی، اسداله ((مروری بر اعتبارات اسنادی و آخرین مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی)) مجله حقوقی دفتر خدمات بین‌الملل، تهران، ۱۳۷۶
۹. کاشانی زاده، هدی، مطالعه تطبیقی تعهدات ذینفع و گشاینده اعتبار اسنادی در برابر یکدیگر در عرفها و رویه های متحدالشکل اعتبار اسنادی و ماده ۵ قانون تجارت متحدالشکل ایالات متحده آمریکا، حقوقی بین‌المللی، شماره ۴۰، بهار و تابستان ۱۳۸۸
۱۰. مطالعات موردی در اعتبارات اسنادی، فریدون شیرازی، چاپاول، تابستان ۱۳۷۹

11. <http://hasanilaw.blogfa.com/post/256>

12. http://www.mofidu.ac.ir/desktop_modules/articles/view_printable.